

beskrivelsen af udviklingen i Kina. Her tales der om den kommunistiske fællesånd og opdragelse som drivkraft for udviklingen; om Mao, der ville ændre »hele samfundets åndelige situation«; om omformning af alle de »dele af overbygningen, der ikke svarede til den økonomiske basis«; og om hvem der fulgte Mao »mest renfærdigt«.

Mange af bogens beskrivelser er ganske bizarre. Således hedder det f.eks. at parti- og statsledelsen i Sovjetunionen i 1950'erne frygtede, at arbejderne og bønderne skulle »tage dem ved vingebeinet«. Jeg vil tro, at det snarere forholdt sig stik modsat. Om Stalin hedder det (i en i øvrigt overordentlig positiv vurdering af dennes kamp for »socialismens opbygning«), at han for Sovjetunionens og kommunismens fjender var en blodig diktator. Det var vel rigtigere at skrive, at han var en blodig diktator for det sovjetiske folk.

Bogen er en perfekt illustration af kampråbet »Alt er politik!«. Forfatteren mener, at seriens bind kan anvendes på alle trin i uddannelserne fra HF og gymnasier til seminarier og universiteter. Det kan de naturligvis også, men da som kilde til en bestemt politisk grupperings problemer med at tilpasse sig de løbende politiske ændringer i (dele af) den kommunistiske bevægelse.

Bent Jensen

LEONID BRESJNEV: *Vor kurs er fred og socialisme. Taler og artikler II.* København og Moskva, Sputnik og Progres, 1981. 337 s. 50.00 kr.

»Produktionen af landbrugsvarer pr. person vokser uophørligt. Der er opnået betydelige fremskridt i kornproduktionen. Bomuldsproduktionen har gennemgået en stabil udvikling. Der er endvidere udrettet meget i husdyrbruget. Produktionen af kød, mælk og æg er vokset mærkbart. Men der er stadig problemer tilbage, og befolkningens behov for kødprodukter er endnu ikke dækket fuldt ud... Målet er i 1979 at fordoble tilvæksten i kødproduktionen. De nødvendige foranstaltninger hertil blev opridset på juli- og novemberplenarmøderne i SUKPs centralkomité sidste år«.

Sådan lyder et typisk uddrag fra denne bogs taler og artikler, udsendt i anledning af, at Sovjetunionens daværende førstemand – generalsekretæren, præsidenten og marskallen – den 19. december 1981 fyldte 75 år. Uddraget er fra en tale, Bresjnev holdt i marts 1979. Situationen på »landbrugsfronten« er siden da blevet mærkbart forværret. Høstudbyttet lå i alle årene 1979–1982 langt under planmålene, og der er blevet indført rationering på bl.a. kød – uden at det dog betyder sikkerhed for i det hele taget at få den tilmålte ration.

Der er med andre ord tale om nogle ideologiske tekster, hvis værdi (om nogen) ikke består i deres udsagn om den sovjetiske virkelighed, men i deres illustration af det billede, sovjetledelsen ønsker at præsentere for omverdenen. Udgivelsen af første bind taler og artikler på dansk blev i sin tid af Pravda karakteriseret som »en begivenhed af stor samfundsmæssig, politisk og kulturel betydning«. Denne karakteristik er af samme art som bogens indhold: uden synderlig forbindelse med virkeligheden.

Bresjnev er ikke nogen stor taler eller beåndet skribent, selv om han har fået tildelt Sovjetunionens højeste litterære udmærkelse for sine bøger. At nogen frivilligt skulle købe den foreliggende bog forekommer ikke troligt, og de, der måtte købe den, ville sandsynligvis hurtigt give op eller falde i søvn under læsningen. Som ved så meget andet sovjetisk skal man ikke anlægge normale bedømmelseskriterier ved vurderingen af den foreliggende bog. I stedet skal man se selve udgivelsen og omstændighederne i forbindelse hermed som det egentlige budskab. Og dette budskab – der primært er rettet til den sovjetiske befolkning – går ud på at føre generalsekretæren frem som international statsmand, hvis tanker og ord er så værdifulde og eftertragtede, at alle folkeslagene indbefattet danskerne ønsker at gøre sig bekendte hermed og derfor nødvendigvis må have dem oversat til deres eget sprog.

Bogen indeholder ikke noget indeks, men til gengæld et forskønnet og ungdommeligt portræt af generalsekretæren.

Bent Jensen

HANS-HEINRICH NOLTE: Gruppeninteressen und Aussenpolitik. Die Sowjetunion in der Geschichte Internationaler Beziehungen. Frankfurt, Zürich og Göttingen, Muster-schmidt, 1979, 148 s.

Denne bog har en alt for ambitiøs og generel titel og er i flere henseender skuffende. Kapitel I er en overfladisk gennemgang af russisk udenrigspolitik før 1917. I kap. II diskuterer forf. diverse grupperinger i Sovjetunionen, men definerer intetsteds, hvad han forstår ved en interessegruppe, ligesom han heller ikke er i stand til at påvise nogen indflydelse på den sovjetiske udenrigspolitik fra de grupper, han omtaler. Kapitel III er en analyse af konflikten mellem Khrustjov og Malenkov om sværindustriens prioritering og spørgsmålet om Tysklands neutralisering. Her påvises det, at der var to fraktioner i partiledelsen, men ikke at der var tale om interessegrupper. Kapitel IV er en analyse af forskellige sovjetiske tidsskrifters behandling af spørgsmålet om afspænding og holdning til Vesttyskland. Forf. kan her påvise variationer i holdningen til disse politiske spørgsmål, men stadigvæk har det intet med interessegrupper at gøre. Kapitel V er et mere politiserende essay om afspændingens forudsætninger i Øst og Vest, sådan som forf. formoder det.

Siden midten af 1960'erne har interessegruppe-modellen været populær ved studiet af sovjetisk politik; der er blevet teoretiseret meget og skrevet mange artikler og bøger herom. Men resultaterne har været overordentligt magre, sandsynligvis fordi der ikke findes interessegrupper i et sovjettype-samfund i den forstand vestlig politologi med udgangspunkt i vestlige, pluralistiske samfund forestiller sig det. Denne bog har ikke bragt denne forskningsdisciplin videre mod det eftertragtede mål.

Bent Jensen

ROY DOUGLAS: The Advent of War, 1939-40. London, Macmillan Press, 1978. 167 s.

ROY DOUGLAS: From War to Cold War, 1942-48. London, Macmillan Press, 1981. 224 s.

Den engelske historiker Roy Douglas skriver på en måde, der heldigvis ikke har bredt sig til mange historikere, men som unægtelig letter en historikers arbejde. Hans bøger er bygget op på omfattende studier i nyåbnede arkiver, især de engelske, i dagbøger og andet fortroligt materiale. Der er ingen omtale af tidligere litteratur om emnet, ingen henvisninger til og – værre endnu – ingen diskussion af tidligere opfattelser. Denne besynderlige metode kunne have sine fordele, hvis arkivmaterialet gav så gode muligheder, at det vrimlede med nye tolkninger. Men det er heller ikke tilfældet. Tværtimod gennemtraver bøgerne kendte temaer på en kendt måde, ganske vist undertiden oplivet af nye citater fra arkiverne. Begge bøgers temaer har tilmed været genstand for megen forskning og debat.

Bogen om perioden marts 1939 til maj 1940 beskriver i livlig fortællen de kendte faser i stormagternes politik, fra den tyske indmarch i Prag til omdannelsen af Neville Chamberlains regering og det tyske angreb i vest. Det er forbløffende lidt nyt forf. har at meddele, formentlig fordi en række forfattere allerede har behandlet disse problemer, også med brug af Chamberlains, regeringens og udenrigsministeriets papirer. Blandt de vigtige emner er f.eks. beskrivelsen af den engelske garanti til Polen marts 1939, og i det hele taget Englands forhold til Polen frem til krigsudbruddet. Dette emne er nylig blevet behandlet indgående og provokerende af Simon Newman (March 1939. The British Guarantee to Poland. A